

«Ми намагаємося відрізнити себе від американців»

Істан Розумний народився у Вінніпезі (Канада) 5 травня 1967 року. Закінчив факультет кінематографії і французької літератури в Манітобському університеті, де зробив свої перші студентські кінокартини. Після завершення студій був заангажований у різних постановках, серед яких фільми «Танець продовжується» (про змагання з труднощами сільської родини в околицях Квебеку) та документальний фільм «Свобода до-

рогою ціною» (про інтернування канадських українців у таборах праці під час Першої світової війни). Він також працював для канадської Національної фільмової ради, поставив за власним сценарієм кілька коротких документальних і комерційних фільмів та музичних телевізійних відео. **«Вересневе кохання»** — це поетичний фільм про дівчину, загублену у великому місті. **«Міст»** — фільм про міське насильство. Документальний фільм **«Новий шлях: договір Нісра»** — про важливу подію в житті канадських індіан Британської Колумбії. Це історія дискримінації та експлуатації індіанського народу Нісра білою європейською більшістю і боротьби цих людей за право на повернення їм частини їхньої території в Британській Колумбії. Цей фільм було показано на всеканадському телебаченні.

— Чому ви обрали професію кінематографіста? Це важка професія на американському континенті.

— Мені здається, що фільм — це мистецтво, яке дає вам можливість утекти від буднів життя і створювати собі власну дійсність... своєрідну наддійсність. І ця нова суперреальність переслідує ваші почуття й ваші уподобання протягом отих 20 секунд чи двох годин. Фільм дає вам можливість по-різному щось висловити, викликати якусь емоційну реакцію на людей, на речі або творити, що тільки бажаєте. Фільм не знає кордонів. Я думаю, що кіно — це мистецтво нашого часу, багатого на все. Воно має в собі всі види мистецтва й людської комунікації: фотографію, літературу, музику, дію, архітектуру, конструкцію, малюнок. Яким іншим видом мистецтва було б можливо все це з'єднати і створити щось нове? До того ж, кіно — це прекрасний стиль життя.

— Ви думаєте, що в тій голлівудській експансії існує самостійне канадське кіно?

— Так і ні. Стилiстично, мені здається, канадський фільм дуже незалежний. Його зміст, підхід, а особливо погляд на життя й суспільство дуже самобутній. Однак, як торговельне підприємство, як індустрія, — то це вже інша справа, а зокрема, розповсюдження фільмового продукту. Переважна більшість фільмів у канадських кінотеатрах — це фільми неканадські. Я не хочу сказати, що ми маємо досить канадських фільмів, щоб заповнити всі кінотеатри, але навіть у такій ситуації відношення між кількістю канадських і

неканадських фільмів у наших кінотеатрах абсолютно комічне. Американці вважають Канаду частиною свого домашнього кіноринку. Наш уряд, орієнтуючись на деякі інші країни, повинен докладати більше зусиль, щоб охороняти своє кіновиробництво. Я не хочу цим сказати, що в нас повинна бути дискримінація закордонних фільмів, зовсім ні, тільки ми повинні підтримувати свою кінопродукцію, свої мистецькі таланти. Наш уряд підтримує телебачення, радіо й видавництва, зобов'язуючи їх віддавати певну частину часу і змісту канадській тематиці. Чому не можна цього зробити стосовно фільму, а користь з цього була б велика і далекосяжна. Чому нам виховуватися на чужих смаках і вартостях?!

— Чи можемо говорити про суттєву різницю між канадським та американським фільмом?

— Без сумніву. Але ми, живучи у сусідстві найсильнішої, найбагатшої й культурно найвпливовішої держави світу, є жертвою того сусідства. Ми постійно намагаємося відрізнити себе від американців, і ця свідомість перенеслася й у сферу кіно. В нас немає грошей, щоб творити фільми постійно й на такому самому рівні, як це роблять американці. Мені здається, що ми, щоб відрізнитися від американців, частіше дивимося на Європу як джерело культурних впливів, і результатом цього всього є фільми більш похмурі і спрямовані на людський характер. Ми намагаємося заповнити певні ніші, прогалини й тому звертаємо більше уваги на внутрішню психо-

логічну й соціальну боротьбу, щоб заявити свою «неамериканськість». Кіно Квебеку є трохи відмінне. Його суспільство є унікальне, тому що воно в Північній Америці єдине франкомовне. Воно відчувається більш безпечно й упевнено щодо своєї культурної ідентичності, ніж англійськомовні канадці. Квебекці пробують зберегти свою культуру. Їхні фільми різноманітніші.

— *З якими труднощами стикається сьогодні молодий канадський кінорежисер?*

— Як і всюди в світі, найбільшою перешкодою є брак грошей на фінансування наших проєктів. Ідей не бракує. Поки режисер не здобуде собі ім'я, йому потрібна конкретна фінансова поміч.

— *Хто фінансово підтримує кінопродукцію в Канаді?*

— *А як стилістично ви цього досягаєте?*

— Це залежить, якої реакції ви бажаєте. Якщо ви бажаєте передати глядачеві сенсуальне почуття, тоді всі компоненти творення фільму — камера, музика, монтаж — мусять фокусуватися в одному напрямі, м'яко і наростаюче. А в фільмі «Міст» — підсилити напруженість усього, бути дуже інтимним з акторами, але досягнути гострого, реалістичного відчуття. Камера опе-

■ Кадр із фільму «Вересневе кохання». Режисер Істан Розумний. 1996.

■ Кадр із документального фільму «Новий шлях: договір Ніца». Режисер Істан Розумний. 1998.

— В більшості приватні кінокомпанії та різні федеральні та провінційні урядові фундації, які фінансують кінопроєкти, а приватний сектор бере відповідальність за розповсюдження фільмів.

— *Чи можете назвати цікавіші канадські фільми?*

— За останні два роки з'явилося багато добрих канадських фільмів. Якщо хтось бажав би відчувати, що і як робиться в Канаді і Квебеку, то повинен побачити «Червону скрипку», «Висячий город», «Сповідальницю», «Солодке майбуття», «Ціловану». Тут розмаїття стилів і підходів у теперішньому кіно в Канаді.

— *Що ви бажаєте сказати своєму глядачеві?*

— В основному я стараюся викликати в глядача якусь емоційну реакцію. Я намагаюся взяти його з собою кудись якнайдалі від буденного, туди, куди він сам, можливо, й не хотів би йти. Я стараюся кинути виклик глядачеві.

рована переважно з руки, освітлення було природне, музика звучала зловісно й загрозливо, а монтаж був неправдоподібний.

— *Яка ваша найближча мета?*

— Продовжувати працювати над різними проєктами, писати й остаточно зробити перший повнометражний фільм.

— *Чи плануєте зав'язати контакти з кінематографом в Україні?*

— Без сумніву. Україна сьогодні є в неймовірно критичному періоді своєї історії, тому культурна активність мусить бути динамічною. Цей динамізм треба поєднати з великою спадщиною тієї країни, її мистецьким авангардом. Я дуже хотів би побувати сьогодні в Україні, побачити, що там діється, що повинно діятися, зустрітися і поговорити з молодими кінематографістами. Хто знає, може, колись навіть буде можливість працювати в Україні.